

MASHIACH & OLAM HABABA

PART 1 - MAIMONIDES AND THE RATIONALISTS

מדרשת רחל וחיה

A] THE 12TH IKAR

1. אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח ואע"פ שיתמהמה אם כל זה אחכה לו שיבא

אני מאמין יב

2. **והיסוד השנים עשר - ימות המשיח.** והוא להאמין שיבא ולא יאחר - **אם יתמהמה חכה לו** (חבוקק ב:ג), ולא יושם לו קץ קצוב, ולא יפרשו המקראות להוציא מהן זמן בואו. החכמים אמרים 'תפוח דעתן של מחשבי קצין'. ולהאמין בגדולתו, ואהבתו והתפלה עליו, כפי מה שדבר בו על ידי כל נביא ממשה ועד מלאכי. ומי שמטיל בו ספק או מזלזל דברו - מכזב התורה אשר יעצה בו בפרוש בפרשת בלעם **ואתם נצבים**. ומכלל היסוד הזה כי אין מלך לישראל אלא מדוד, ומזרע שלמה ביחוד. וכל מי שחולק על דבר המשפחה הזאת כופר בה' ובדברי נביאיו

רמב"ם - הקדמה לפ' חלק, משנה סנהדרין

The essential elements of the 12th Ikar are: (i) confidence that Mashiach will come; (ii) not trying to predict the actual date of his coming; (iii) appreciating the greatness of Mashiach and the era of Mashiach; (iv) davening for Mashiach; (v) that a Jewish king cannot be from any family other than that of David and Shlomo¹

B] THE MESSIANIC ERA -VS- OLAM HABABA

3. **וְכִמָּה תָּמָה דָּוִיד וְהַתָּאָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמָר לֹא הָאֲמִנְתִּי, לְרֵאוֹת בְּטוֹב-ה' בְּאֶרֶץ חַיִּים (תהילים כו:ג).** כָּבֵד הוֹדִיעוּנו חֲכָמִים הָרָאשׁוֹנִים שְׁטוּבַת הָעוֹלָם הַבָּא אֵין כּוֹחַ בְּאֶדָם לְהַשִּׁיגָהּ עַל בְּרִיָּה, וְאֵין יוֹדֵעַ גְּדֻלָּהּ וְנִפְיָהּ וְעֲצָמָהּ אֵלָּא הַקְדוּשׁ בְּרִיָּה הוּא לְבַדּוֹ; וְשָׁכַל הַטּוֹבוֹת שֶׁמִּתְנַבְּאִין בָּהֶן הַנְּבִיאִים לְיִשְׂרָאֵל, אֵין אֵלָּא לְדַבְּרִים שְׁלֵגוֹן, שֶׁנֶּהֱנִין בָּהֶן יִשְׂרָאֵל בִּימֹת הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, בְּזָמַן שֶׁתִּחְזֹר הַמְּשָׁלָה לְיִשְׂרָאֵל

אָבֵל טוֹבַת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, אֵין לָהּ עֵרֶךְ וְדַמְיוֹן, וְלֹא דְמוּת הַנְּבִיאִים, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִפְתְּחוּ אוֹתָהּ בְּדַמְיוֹן. הוּא שֶׁיִּשְׁעִיָּהוּ אוֹמֵר "עֵין לֹא-רָאִתָּהּ, אֱלֹהִים זִוְלָתָךְ--יַעֲשֶׂהָ, לְמַחְכֶּה-לוֹ" (ישעיהו סד:ג) כְּלוּמָר הַטּוֹבָה שֶׁלֹּא רָאִתָּה אוֹתָהּ עֵין נְבִיא, אֵלָּא עָשָׂה אוֹתָהּ הָאֱלֹהִים לְאֶדָם שֶׁמִּחְכֶּה לוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים, כֹּל הַנְּבִיאִים כֻּלָּן לֹא נִתְנַבְּאוּ אֵלָּא לִימֹת הַמְּשִׁיחַ, אָבֵל הָעוֹלָם הַבָּא, "עֵין לֹא-רָאִתָּהּ, אֱלֹהִים זִוְלָתָךְ."

רמב"ם הלכות תשובה ח:ז

We have almost no understanding of the nature of Olam Haba. The prophecies in Tanach refer to Yemot HaMashiach, which is part of Olam Hazeih

4. שלשה מעין העולם הבא, אלו הן: שבת, שמש, ותשמיש. תשמיש דמאי? אילימא תשמיש המטה - הא מכחש כחישו! - אלא: תשמיש נקבים

ברכות נז:

- What are the 3 things that Chazal compare to Olam HaBa?
- What is the essence of the comparison?

5. מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת?

עבודה זרה ג.

1. Note the possible anti-Christian message here since according to at least some Christian traditions, lineage was traced to King David through his son Natan

6. רבי יעקב אומר העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין

משנה מסכת אבות פרק ד משנה טו

7. הוא היה אומר יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה:

משנה מסכת אבות פרק ד משנה יז

• Which is 'better'? This world or the next?

C] WHAT IS THE MESSIANIC ERA?

8. א המלך המשיח עתיד לעמוד, ולהחזיר מלכות בית דוד לישנה הממשלה הראשונה, ובונה מקדש, ומקבץ נדחי ישראל. וחוזרין כל המשפטים בזמנו, כשהיו מקודם: מקריבין קרבנות, ועושין שמטין ויובלות ככל מצותן האמורה בתורה. וכל מי שאינו מאמין בו, או מי שאינו מחכה לביאתו - לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבנו: שהרי תורה העידה עליו, שנאמר 'ושב ה' אלהיך את-שבותך, ורחמך; ושב, וקבצך מכל-העמים'. . . . . אם-יהיה נדחך, בקצה השמים--משם, וקבצך ה' אלהיך, ומשם, יקחך. והביאך ה' אלהיך. . . . . (דברים לג-ה). ואלו הדברים המפורשים בתורה, הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה א'

The Messianic Era for the Rambam involves: (i) restoration of the dynasty of David; (ii) re-building the Temple; (iii) the ingathering of exiles; (iv) the restoration of the halachic system to its full application

D] THE NON-MIRACULOUS NATURE OF THE MESSIANIC ERA

9. ג אל יעלה על דעתך שהמלך המשיח, צריך לעשות אותות ומופתים, ומחדש דברים בעולם, או מחיה מתים, וכיוצא בדברים אלו שהטפשים אומרים; אין הדבר כן--שהרי רבי עקיבה חכם גדול מחכמי משנה היה, והוא היה נושא כליו שלבן פוזבא המלך, והוא היה אומר עליו, שהוא המלך המשיח. ודמה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנהרג בציונות; כיון שנהרג, נודע שאינו משיח, ולא שאלו ממנו חכמים, לא אות ולא מופת. ועיקר הדברים, ככה הן: שהתורה הזאת אין חקיה ומשפטיה משתנים לעולם, ולעולמי עולמים, ואין מוסיפין עליה, ולא גורעין מה; וכל המוסיף או גורע, או שגלה פנים בתורה והוציא הדברים שלמפצות מפשוטן--הרי זה בודאי רשע ואפיקורוס.

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה ב'

10. א אל יעלה על הלב שבימות המשיח, יבטל דבר ממנהגו שלעולם, או יהיה שם חדש במעשה בראשית; אלא עולם כמנהגו הולך. וזה שנאמר בישעיה "וגר זאב עם-כבש, ונמר עם-גדי ירצץ" (ישעיהו יא), משל וחידה. ענין הדבר - שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי העולם, המשולים בזאב ונמר: שנאמר "זאב ערבות ישדד--נמר שקד על-עריהם" (ירמיהו הו). ויחזרו כלם לדת האמת, ולא יגזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המתיר בנחת בישראל, שנאמר 'וארעה, כבקר יאכל-תבן' (ישעיהו יא); ישעיהו סה,כח). וכן כל פיוצא באלו הדברים הכתובין בענין המשיח, משלים הם; ובימות המלך המשיח יודע לכל לאיזה דבר היו משל, ומה ענין רמוז בהן

ב אמרו חכמים, אין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שעבוד מלכיות בלבד

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה א-ב'

The Rambam sees Yemot Hamashiach very much as part of this world - a non-miraculous continuation of our current existence, but ushering in an era of world peace. He emphasizes in particular that the halachic system will not change

11. ה ובאותו הזמן, לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות - שהטובה תהיה משפעת הרבה, וכל המעידנים מצויין כעפר

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ה'

The Messianic era will also one in which there is no world hunger. Taken together with the Rambam's picture of a non-miraculous Messianic era, this is a pointed social comment on the cause of poverty and starvation today - not that there are insufficient resources to go around but that there is an unwillingness to share the resources that we have

12. **ויסוד התשיעי** - הבטול. והוא שזאת תורת משה לא תבטל, ולא תבוא תורה מאת ה' זולתה, ולא יתוסף בה ולא יגרע ממנה לא בכתוב ולא בפירוש, אמר לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו ...

רמב"ם - הקדמה לפ' חלק, משנה סנהדרין

The Rambam's insistence on no fundamental changes in nature in the Messianic era is consistent with the 9th Ikar which requires that the Torah can never change. A fundamental shift in nature would require a fundamental shift in Torah.

More critically, the Rambam's first 3 Ikarim - proving G-d's existence, his Unity and his Incorporeality - are based on rational and philosophical constructs which assume existence in the way that we have always understood it. If there is to be a seismic shift in the nature of reality, these 3 Ikarim may also be undermined and the Rambam's proofs for G-d could disappear. For these reasons too, a non-changing reality in the Messianic Era is essential for the Rambam

13. .... ובימות המלך המשיח יודע לכל לאי זה דבר היה משל, ומה ענין רמזו בהן. **השגת הראב"ד**. ח"א וכלל כתוב צחורה (ויקרא כו:ו) **והשנתי חיה רעה מן הארץ!**

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה א'

The Ravad objects that the Torah itself prophesies the change of animal nature in the Messianic Era, which presumably (as a verse in the Chumash, rather than Navi) cannot be interpreted as a mashal (or can it?)

14. כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר הרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם, ואע"פ שכל זכרון יבטל שנאמר (ישעיהו ס"ה) **כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני ימי הפורים** לא יבטלו שנאמר (אסתר ט') **וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם. השגת הראב"ד: כל ספרי הנביאים והכתובים עתידין ליבטל**: ח"א דבר הדיוטות הוא זה, כי לא יבטל ספר מכל הספרים שאין ספר שאין בו למוד, אבל כך אמרו אפילו יבטלו שאר ספרים מלקרות בהם מגילה לא תבטל מלקרות אותה בצבור

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יח

The Rambam does however rule that the books of Nach will be abolished in the times of Mashiach. Interestingly, the Rava'ad here disagrees

E] THE PROCESS OF THE MESSIANIC ERA

15. **וְאִם יַעֲמֹד מֶלֶךְ מִבֵּית דָּוִד הוֹגָה בְּתוֹרָה וְעוֹסֵק בְּמִצְוֹת דָּוִד אָבִיו, כְּפִי תוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב וְשֶׁבִּעַל פֶּה, וַיִּכְף כָּל יִשְׂרָאֵל לִילָךְ בָּהּ וּלְחֹזֶק בְּדָקָה, וַיִּלְחֶם מִלְחָמוֹת ה' - הָרִי זֶה בְּחֻזְקָת שְׁהוּא מְשִׁיחִי: אִם עָשָׂה וְהִצְלִיחַ, וְנִצַּח כָּל הָאֲמּוֹת שֶׁסָּבִיבֵינוּ, וּבִגְנָה מִקִּדּוּשׁ בְּמִקְוָמוֹ, וְקִבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל- הָרִי זֶה מְשִׁיחִי בְּנִדְאִי.**

וְאִם לֹא הִצְלִיחַ עַד כֹּה, אוֹ נִהְרַג - בְּיָדוֹעַ שְׁאִינוֹ זֶה שֶׁהִבְטִיחָה עָלָיו תוֹרָה, וְהָרִי הוּא כָּכָל מַלְכֵי בֵּית דָּוִד הַשְּׁלֵמִים הַנֶּשְׁרִים שְׁמָתוֹ. וְלֹא הָעֲמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵלָּא לְנִסּוֹת בּוֹ רַבִּים, שֶׁנֶּאֱמָר "וּמִן-הַמְּשֻׁכָּלִים יִפְשְׁלוּ, לְצָרוֹף בָּהֶן וּלְבָרֵר וּלְלַבֵּן--עַד-עַתָּה קָץ: כִּי-עוֹד, לְמוֹעֵד" (ראה דניאל יא:לה)

אִף יִשׁוּעַ הַנוֹצְרִי שֶׁדָּמָה שְׁהִיָּה מְשִׁיחִי, וְנִהְרַג בְּבֵית דִּין - כְּבָר נִתְּנָבָא בּוֹ דְּנִיָּאֵל, שֶׁנֶּאֱמָר "וּבְגֵי פְרִיזִי עֲמָד, יִנְשְׂאוּ לְהַעֲמִיד חֲזוֹן וְנִכְשְׁלוּ" (דניאל יא:יד). וְכִי יֵשׁ מִכְשׁוֹל גָּדוֹל מִזֶּה: שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים דִּבְּרוּ שֶׁהַמְּשִׁיחַ גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל וּמוֹשִׁיעֵם, וּמִקְבֵּץ נִדְחֵיהֶם וּמְחַזֵּק מִצְוֹתָיו; וְזֶה גֵרֵם לְאַבֵּד יִשְׂרָאֵל בַּחֲרֵב, וּלְפַזֵּר שְׁאֵרֵיתָם וּלְהַשְׁפִּילָם, וּלְהַחֲלִיף הַתּוֹרָה, וּלְהַטְעוֹת רַב הָעוֹלָם לַעֲבֹד אֱלֹהֵי מִבְּלָעָדֵי ה'.

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה ד'

16. **ב** ..... יִרְאֶה מִפְּשׁוּטָן שֶׁלְדַבְּרֵי הַנְּבִיאִים, שֶׁבְּתַחֲלַת יָמוֹת הַמְּשִׁיחַ תִּהְיֶה מִלְחָמָת גּוֹג וּמָגוֹג; וְשֶׁקֶדֶם מִלְחָמָת גּוֹג וּמָגוֹג, יַעֲמֹד נְבִיא לְיִשְׂרָאֵל לְנַשֵּׂא יִשְׂרָאֵל וּלְהַכִּין לָבֶם: שֶׁנֶּאֱמָר "וְהָיָה אֲנִי שְׁלֵחַ לָכֶם, אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא" (מלאכי ג:כג). וְאִינוּ בָּא לֹא לְטָמֵא הַטְּהוֹר, וְלֹא לְטַהֵר הַטָּמֵא, וְלֹא לְפַסֵּל אֲנָשִׁים שֶׁהֵם בְּחֻזְקָת כִּשְׁרוֹת, וְלֹא לְהַכְשִׁיר מִי שֶׁהִחֲזִקוּ פְּסוּלִין; אֲלָא לְשׁוּם שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמָר "וְהָשִׁיב לֵב-אֲבוֹת עַל-בָּנִים" (מלאכי ג:כד).

וַיֵּשׁ מִן הַחֲכָמִים שְׁאוּמְרִים שֶׁקֶדֶם בִּיאַת הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחִי, יָבוֹא אֱלֹהֵינוּ. וְכָל אֵלֵינוּ הַדְּבָרִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - **לֹא יָדַע אָדָם הַיָּאֵד יְהוֹי, עַד שִׁהְיוּ:** שֶׁדְּבָרִים סְתוּמִים הֵן אֲצֵל הַנְּבִיאִים. גַּם הַחֲכָמִים אֵין לָהֶם קִבְלָה בַּדְּבָרִים אֵלֵינוּ, אֲלָא לְפִי הַכְּרַע הַפְּסוּקִים; וּלְפִיכָּד יֵשׁ לָהֶם מַחֲלָקֶת בַּדְּבָרִים אֵלֵינוּ. וְעַל כָּל פְּנִים, **אֵין סִדּוּר הַיּוֹנֵת דְּבָרִים אֵלֵינוּ וְלֹא דִקְדוּקָה, עֵיקָר בִּדָּת.**

וּלְעוֹלָם לֹא יִתְעַסֵּק אָדָם בַּדְּבָרִי הַהֲגֻדוֹת, וְלֹא יִאָרִיךְ בַּדְּבָרִי מִדְּרָשׁוֹת הָאֲמוּרִים בְּעִנְיָנֵים אֵלֵינוּ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן; וְלֹא יִשְׁמַם עֵיקָר - שְׁאִינוֹ מְבִיאִין לֹא לִידֵי אַהֲבָה, וְלֹא לִידֵי יִרְאָה. וְכֵן לֹא יִחַשֵּׁב הַקָּצִין; אֲמָרוּ חֲכָמִים, תְּפִיחַ דַּעְתּוֹ שֶׁלְמַחְשָׁבִי קָצִין. אֲלָא יִחַפֶּה וַיִּצְמִין בְּכָלֵל הַדְּבָר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ב'

The Rambam rules that we have a outline understanding of the nature of the Messianic process but we have no clear tradition as to the details. Indeed, even Chazal were trying to work out the issues from the verses in Tanach, rather than from a mesora. As such, we should NOT be focussed on the details - who, how, when - but rather the general concepts

17. ואני סבור שאם תהיה הסכמה מכל התלמידים והחכמים למנות איש בישיבה כלומר שיעשוהו ראש, ובתנאי שיהא זה בארץ ישראל כמו שהקדמנו, הרי אותו האיש תתקיים לו הישיבה ויהיה סמוך ויסמוך הוא אחר כך את מי שירצה. לפי שאם לא תאמר כן לא תהא אפשרית מציאות בית דין הגדול לעולם, לפי שצריך כל אחד מהם שיהא סמוך בלי ספק והרי כבר הבטיח ה' בשיבתם באמרו (ישעיהו א:כז) ואשיבה שופטך כבראשונה, ושמה תאמר שהמשיח ימנה אותם ואף על פי שאינם סמוכים, הרי זה מוכחש, לפי שכבר ביארנו בהקדמת ספרינו זה שהמשיח לא יוסיף בתורה ולא יגרע ממנה לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה. ואני סבור שהסנהדרין תשוב לפני התגלות המשיח וזה יהיה מסימניו אמר ואשיבה שופטך כבראשונה ויועצך כבתחלה ואחרי כן יקרא לך עיר הצדק, וזה יהיה בלי ספק כאשר ישיר ה' לבית בני אדם וירבו במעשה הטוב ותגדל תשוקתם לה' ולתורתו ויתרבה ישרם לפני בוא המשיח כמו שנתבאר בפסוקי המקרא

רמב"ם על משנה מסכת סנהדרין פרק א משנה ג

In his commentary on the Mishna, the Rambam describes the process for the re-institution of the Sanhedrin and sees this as one of the signs of the imminent coming of Mashiach. Note the Rambam's insistence on the ascent of man in the run-up to Mashiach

18. .... לפי שמשה הודיע ביאת המשיח, מפורש בתורה אם יהיה נדחך בקצה השמים, ושם ה' אלהיך. ומל ה' אלהיך, וזולת אלה. וכן הודיעם בשם ה' במה שיקדם לפניו וגורמיו, ושיבא לפניו איש ישכיר לפניו את העולם והוא אליהו, והודיעם שאותו האיש לא יוסיף ולא יגרע בתורה

רמב"ם על משנה מסכת עדויות פרק ח משנה ז

Here, unlike his position in the MT, the Rambam describes the definite coming of Eliyahu as a precursor of Mashiach

19.

The days of the Messiah will be the time when the kingdom will return to Israel who will return to the Holy Land⁴⁶. The king who will then reign will have Zion as the capital of his realm. His name will be great and fill the earth to its uttermost bounds⁴⁷. It will be a greater name than that of King Solomon and mightier. The nations will make peace with him, and lands will obey him by reason of his great rectitude and the wonders that will come to light by his means. Any one that rises up against him God will destroy and make him fall into his hand. All verses of scripture testify to his prosperity and our prosperity in him. So far as existing things are concerned there will be no difference whatever between now and then, except that Israel will possess the kingdom. And this is the sense of the Rabbins' statement, אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא, "עבדו מלכות בלבר" There is no difference between this world and the Days of the Messiah except the subjugation of the kingdoms alone." In his days there will be both the strong and the weak in their relations to others. But verily in those days the gaining of their livelihood will be so very easy to men that they will do the lightest possible labour and reap great benefit. It is this that is meant by the remark of the Rabbins, "The land of Israel will one day produce cakes ready baked, and garments of fine silk." For when one finds a thing easily and without labour, people are in the habit of saying, "So and So found bread ready baked, and a meal ready cooked." And you have a proof of this in the scriptural statement "And the sons of the stranger shall be your husbandmen, and the tillers of your vineyards." This is an indication that seed-time and harvest will exist there [in the land of Israel at the time of the Messiah]. And it was for this reason that the particular Rabbi who made the aforementioned assertion blamed his pupil for not understanding the drift of his remarks, and thinking them to be intended literally. And consequently the reply he gave him was commensurate with the latter's power of comprehension; but it was not the real answer. And the proof that he did not intend it for the truth is seen in the fact that he corroborates his attitude by quoting the verse "כסיל כאולתו" אל תען כסיל כאולתו

"Answer not a fool according to his folly." The great benefits that will accrue to us at that epoch will consist in our enjoying rest from the work of subjugating the kingdoms of wickedness, a work which prevents us from the full performance of righteous action. Knowledge will increase, as it is said, "כי מלאה הארץ דעה את ה'" "For the earth shall be full of the knowledge of God." Discords⁴⁸ and wars will cease, as it is said, "Nation shall no more lift up sword against nation." Great perfection will appertain to him that lives in those days, and he will be elevated⁴⁹ through it to the life of the world to come. "But the Messiah will die, and his son and son's son will reign in his stead. God has clearly declared his death in the words, "לא יכזה ולא יירוח ער ישים כארץ משפט" "He shall not fail nor be discouraged, till he have set judgment in the earth." His kingdom will endure a very long time and the lives of men will be long also, because longevity is a consequence of the removal of sorrows and cares. Let not the fact of the duration of his kingdom for thousands of years seem strange to you, for the Sages have said that when a number of good things come together it is not an easy thing for them to separate again. The days of the Messiah are not ardently longed for on account of the plentiful vegetation, and the riches which they will bring in their train, nor in order that we may ride on horses, nor that we may drink to the accompaniment of various kinds of musical instruments, as is thought by those people who are confused in their ideas on such things. No! the prophets and saints wished and ardently desired [the days of the Messiah] because it implies the coming together of the virtuous, with choice deeds of goodness and knowledge, and the justice of the King⁵⁰, the greatness of his wisdom and his nearness to his Creator, as it is said: "The Lord said unto me, thou art my son; this day have I begotten thee⁵¹." And because it implies obedience to all the Laws of Moses, without ennui or disquietude⁵² or constraint, as it is promised⁵³ in the words, "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ... כי כולם ידעו אותי" "And they shall teach no more every man his neighbour and every man his brother saying, Know the Lord; for they shall all know me from the least of them unto the greatest of them." "And I will take away the stony heart from your flesh." And there are many more similar verses on like themes.

It is under conditions like these that one will obtain a firm hold upon the world to come. The final goal is the attaining to the world to come, and it is to it that the effort must be directed. And it is in this sense that the particular sage, gifted with truth looked towards the final goal and

F] THE PURPOSE OF THE MESSIANIC ERA

20. **ב** ומפני זה התאו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם ימות המלך המשיח, כדי שינוחו ממלכות הרשעה שאינה מנחת להן לישראל לעסק בתורה ובמצוות כהגון, וימצאו להן מרגוע וירבו בחכמה, כדי שיזכו לחיי העולם הבא.

לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת - שנאמר "כי-מלאה הארץ, דעה את-ה'" (ישעיהו יא, ט), ונאמר "ולא ילמדו עוד, איש את-רעהו ואיש את-אחיו" (ירמיהו לא, לג), ונאמר "והסרתי את-לב האבן, מבשרכם" (יחזקאל לו, כו). מפני שאותו המלך שיצמד מארע דויד בעל חכמה יהיה יתר משלמה, ונביא גדול הוא קרוב ממשה רבנו; ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה', ויבואו כל הגוים לשמעו, שנאמר "והיה באחרית הימים, נכון יהיה הר בית-ה' בראש ההרים" (ישעיהו ב, ב).

וסוף השכר בלו והטובה האחרונה שאין לה הפסק ולא גרעון, הוא חיי העולם הבא; אבל ימות המשיח הוא העולם הזה ועולם כמנהגו הולך, אלא שהמלכות תחזר לישראל. וכבר אמרו חכמים הראשונים, אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד.

רמב"ם הלכות תשובה ט"ב

21. **ד** לא נתאו הנביאים והחכמים ימות המשיח - לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בגוים, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכל ולשתות ולשמה: אלא כדי שיהיו פנוין בתורה וחכמה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיזכו לחיי העולם הבא, כמו שבארנו בהלכות תשובה.

22. **ה** ובאותו הזמן, לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות - שהטובה תהיה משפעת הרבה, וכל המעדינים מצויין כעפר. ולא יהיה עסק כל העולם, אלא לדעת את ה' בלבד. ולפיכך יהיו חכמים גדולים, ויודעים דברים הסתומים העמוקים; וישיגו דעת בוראם כפי כוח האדם, שנאמר "כי-מלאה הארץ, דעה את-ה', כמים, לים מכסים" (ישעיהו יא, ט).

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ד-ה

MASHIACH & OLAM HABA

PART 2 - NACHMANIDES AND THE MYSTICS

מדרשת רחל וחיה

A] THE RAMBAN - A MYSTICAL VISION

1. ... אבל מקדש העתיד שאנו מאפין צנוי ומשוכלל הוא יגלה ויצא משמים, שנאמר (שמות טו) מקדש ה' כוננו ידיך.

רש"י סוכה מא.

Perhaps the most famous source for a supernatural Yomot HaMashiach is this Rashi which states that the Temple will in the future descend miraculously from Heaven.

2. ומל ה' אלהיך את לבבך - ... ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר, כי מזמן הצריאח היתה רשות ציד האדם לעשות כרצונו לדיק או רשע, וכל זמן התורה בן, כדי שיהיה להם זכות בצחירתם צטוב ועונש צרלותם צרע. אבל לימות המשיח, תהיה הצחירה צטוב להם טבע, לא יתאוו להם הלז למח שאינו ראוי ולא יחפון צו כלל. והיא המילה הנזכרת כאן. כי החמדה והתאווה ערלה ללז, ומול הלז הוא שלא יחמוד ולא יתאוה. וישוצ האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה צטבעו מה שראוי לעשות ולא היה לו צרלונו דצר והפכו, כמו שפירשתי צסדר צראשית (צ:ט). וזהו מה שאמר הכחוצ צירמיה (לל-ל:צ), הנה ימים צאים נאס ה' וכרתי את צית ישראל ואת צית יהודה צרית חדשה לא צברית אשר כרתי את אבותם וגו', כי זאת הצרית אשר אכרות את צית ישראל אחרי הימים ההם נחתי את תורת צקצצ ועל לצס אכתצנה. וזהו צטול ילר הרע ועשות הלז צטבעו מעשבו הראוי ....

רמב"ן דברים לו

The Ramban's conception of Mashiach was quite different that of the Rambam. Ramban envisages a world which reverts to the pre-Sin state of Gan Eden, where the laws of the natural world as we know them now cease to apply in the same way.

3. ... הנה אדם הראשון היה אלף שנה פחות ע' שנה. (והנה מפורש בכתוב שבעונו מת, ואלו לא חטא חיה) יותר ויותר או לעולם. והגוים והיהודים כולנו מודים שחטאו ועונשו של אדם הראשון יתבטל לימות המשיח. אם כן (אחר שיבא המשיח יהיה בטל מכולנו, אבל במשיח עצמו בטל הוא לגמרי, אם כן) ראוי הוא המשיח לחיות אלף ואלפים (שנה) או לעולם ....

כתבי רמב"ן, כרך א, עמ' שט (במהדורה של הרב שעוועל) מספר הויכוח

On this view, Mashiach could be immortal

4. רבי פנחס ורבי לוי ורבי יוחנן בשם ר' מנחם דגליא לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקרבת תודה אינו בטל כל התפלות בטלות ההודאה אינה בטלה הה"ד (ירמיה לג) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות וגו' זו הודאה ומביאין תודה בית ה' זה קרבן תודה

ויקרא רבה פרשת צו פרשה ט סימן ז

Chazal envisaged a cancellation of the regular system of mitzvot 'Le'atid Lavo'. When is that period?

5. אמרו צהגדס (ויק"ר פ"ג) למח נקרא שמו חזיר שעתיד הקצ"ח להחזירו לישראל לעתיד לצוא

חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף מט עמוד ב

6. .... כיצד הם נשחטים? בהמות נותץ לליתן בקרניו וקורעו וליתן נותץ לבהמות בסנפיריו ונוחרו. וחכמים אומרים זו שחיטה כשירה היא .... אמר רבי אבין בר כהנא אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא - חדוש תורה מאתי תצא

ויקרא רבה פרשת שמניי פרשה יג סימן ג

7. ה' מתיר אסורים. מהו מתיר אסורים, יש אומרים כל הבהמה שנטמאת בעולם הזה מטהר אותה הקב"ה לעתיד לבוא .... ויש אומרים אינו מתיר לעתיד לבוא. .... ומהו מתיר אסורים, אין אסור גדול מן הנדה, שהאשה רואה דם ואסרה הקב"ה לבעלה, ולעתיד לבוא הוא מתירה ....

מדרש תהלים מזמור קמו

8. שכל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם, א"ר אלעזר אף יום הכפורים לא יבטל לעולם

ילקוט שמעוני משלי רמז תתקמ"ד

9. ואף אנו נאמר כי מה המונע שלא נאמר שתבא דת אלהית מתרת קצת אסורים, כמו חלב ודם ושחוט חוץ, שנאסרו מתחלה כשיצאו ממצרים לפי שהיו שטופים בעבודת השדים והיו אוכלין על הדם ואוכלין החלב והדם, כמו שאמר הכתוב בשחוט חוץ ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם (ויקרא י"א), ואחר שנשתכח ענין אותה עבודה מן העולם ושבנו כולם לעבוד את השם יתברך ובטל טעם האסור, אפשר לומר שיחזור ויתירנו, וכן דעת קצת מרבתינו ז"ל שאמרו בלמדנו 'ה' מתיר אסורים' - מתיר אסורים!

ספר העיקרים מאמר ג פרק טז

- How has the concept of a 'Torah Chadasha' been reflected in Messianic movements over the last few hundred years?

10. העולם הבא אין בו גוף וגויה אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף כמלאכי השרת .... **השגת הראשון** א"א דברי האיש הזה זעוני קרובים למי שאומר אין תחיית המתים לגופות אלא לנשמות בלבד, וחיי ראשי לא היה דעת חז"ל על זה שהרי אמרו כתובות (ק"ח) עתידין לדיקים שיעמדו בלבושיהם .... ויהיו העטרת כמשמטן וכפשוטן ולא יהיה משל!

רמב"ם הלכות תשובה פרק ח הלכה ב

The Rambam's view of the World to Come was that it is a purely spiritual eternal experience. The Ra'avad and other rabbis of the time regarded such comments as close to a heretical denial of the Resurrection!

11. **מזמור לתודה** (תהילים ק, א - ה) יש לאומרה בנגינה, שכל השירות עתידות ליבטל חוץ ממזמור לתודה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נא סעיף ט

The Shulchan Aruch rules like this position that in the future the current halachic system will no longer be as it is now. Note that the Rambam fiercely argues with this and insists that the mitzva system will never be amended.

12.

וערבה לדי' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות. בעלי החיים, הקרבים למזבח, חל בהם עצמם התקון ע"י התעלותם להיות זבח לדי', שכיון שאין בהם דעת אינם מגיעים להתעלות זו כי"אם במעשה הנעשה בהם בהעלות לדי' דמם וחלבם, שהם עיקר מכוון הנפש. משא"כ האדם, אשר בלבו המבין ישכיל את מעשה הקרבן ויתקרב אל די' בדעתו. אבל לעתיד לבא שפע הדעת יתפשט ויחדר אפילו בבעלי-החיים, לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדש, כי מלאה הארץ דעה את די', וההקרבה שתהיה אז של מנחה, מהצומח, תערב לדי' כימי עולם וכשנים קדמוניות.

רב אברהם יצחק הכהן קוק - עולת ראייה חלק א' ע' 292

Rav Kook's ultimate vision of Messianic times is one which is also miraculous. Even the animal kingdom will have access to the immensely enhanced 'da'at', to the extent that they will connect with God in their own right and not through elevation by humans (food/korbanot). As such, mankind will revert to being vegetarian, as before the flood.

B] REINCARNATION

13. י. עוד שורש אחר נמצא להנהגה בעניני העוה"ז, והוא שהחכמה העליונה סידרה להרבות עוד ההצלה כמ"ש, שנשמה אחת תבא לעוה"ז פעמים שונות בגופים שונים, ועל ידי זה הנה תוכל לתקן בפעם אחת את אשר קלקלה בפעם אחרת, או להשלים מה שלא השלימה. ואולם בסוף כל הגלגולים, לדין שלעתיד לבא, הנה הדין יהיה עליה כפי כל מה שעבר עליה מן הגלגולים שנתגלגלה ומן המצבים שהיתה בהם. והנה אפשר שיגיעו ענינים לאדם שנשמתו מגולגלת, כפי מה שיוגרם לה מצד מה שעשתה בגלגול קודם, וינתן לאדם ההוא בעולם מצב כפי זה, וכפי המצב שינתן לו יהיה המשא אשר יוטל עליו וכמש"ל.

דרך ה' ב"ג

The Zohar is filled with teachings re-enforcing the concept of reincarnation. It is accepted by all kabbalistic thinkers - here Derech Hashem sees reincarnation as a fundamental part of the workings of hashgacha in the world. The Ari z"l wrote the Sha'ar HaGilgulim and R. Chaim Vital wrote Sefer HaGilgulim - each outlining the mechanics of reincarnation, including: which Biblical figures are gilgulim of which others, what forms gilgulim can take i.e. across gender/species or inorganic life, how gilgul applies differently to men and women, the concept of 'ibbur' - temporary grafting of another neshama during a person's life, either positively or negatively (as a dibbuk)

14. והנני אומר כי אנשים ממי שנקראים יהודים מצאתים מאמינים בגלגול וקורים אותו ההיעתקות, וענינו לדעתם רוח ראובן תהיה בשמעון, ואחר כך בלוי, ואחר כך ביהודה. ומהם או רובם סוברים שיש שתהיה רוח האדם בבהמה ורוח בהמה באדם, ודברים רבים מן ההזיות הללו והבלבולים. ונתברר לי מה שמדמים שהוא הביאם לידי דבר זה, ומצאתים ארבע טעויות, וראיתי להזכירם ולהשיב עליהם ....

ספר אמונות ודעות של ר' סעדיא גאון ז"ח

Rav Saadia Gaon rejected entirely the concept of gilgulim, as did the Sefer Haikarim of Rav Yosef Albo. It is not mentioned by the Rambam.

15. וכונתם כי האדם חושב כמה פעמים לייאש א"ע שאין יכול לתקן צדק אופן וע"כ יתנהג תמיד באופן א' ואם יגזור עליו הקב"ה למות ימות אצל טעות הוא שסוף דבר יהיה כל מה שהקב"ה רוצה מנפשו שיתקן מוכרח הוא לתקן ויצוא עוד פעם ופעמים לעוה"ז ובע"כ יוכרח לתקן וא"כ למה לו כל העמל למות ולסבול חיבוט הקצר ושאר נרות ולחזור עוד הפעם ...

משנה ברורה - שער הציון תרכ"ב

But the Mishna Berura clearly accepts the concept. Although belief in reincarnation is not one of the 13 Ikarim of emuna, it seems to be the generally accepted view today.

MASHIACH & OLAM HABA

PART 3 - MASHIACH BEN YOSEF

מדרשת רחל וחיה

A] MASHIACH BEN YOSEF

1. וַיִּרְאֵנִי ה' אֶרְבָּעָה חֲרָשִׁים (זכריה ב:ג). מאן נינהו ארבעה חרשים? אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא: משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, ואלהו, וכהן צדק

סוכה נב:

2. חרשים - חומנים. משיחים שניהם חרשים לבנין בית המקדש. אליהו חרש חזן, שצנח מזבח זכר הכרמל, ומלינו שכוה עתיד להשתלח וכהן צדק - הוא שם בן נח

רש"י שם

Chazal discuss TWO Meshichim - Mashiach ben Yosef and Mashiach ben David. Both are called 'craftsmen' as they will be involved in building the Beit Mikdash

3. וּמִשְׁחָתָהּ אֶת־הַכֹּהֵן וְאֶת־כֹּהֵן וְקִדְשָׁתָהּ אוֹתוֹ

שמות מ:יא

The verses dealing with the creation of the Mishkan refer to the anointing of the kiyor

4. (יא) וַתֵּרָבֵי יֵת כִּי־רָא וַיֵּת בְּסִיסָיָהּ וַתִּקְדָּשׁ יֵתִיהָ מִטוֹל יְהוֹשֻׁעַ מְשׁוּמֶשֶׁן רָבָא דְסַנְהֶדְרִין דְּעַמְמָה דְּעַל יְדוֹי עֲתִידָא אֶרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לְאִיתְפַּלְגָא וּמִשְׁיחָא בְּרַ אֶפְרַיִם דְּנָפִיק מִינֵיהּ דְּעַל יְדוֹי עֲתִידִין בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמִנְצָחָא לְגוּג וּלְסִיעֲתֵיהּ בְּסוּף יוֹמָנָא

תרגום המיוחס ליונתן - תורה שמות פרק מ פסוק יא

Targum Yonatan saw in this a reference to 'Mashiach ben Efraim' who would one day rise to fight the wars of the Jews

5. [בְּיָמֵם הָהוּא יִגְדַל הַמִּסְפָּד בִּירוּשָׁלַם כְּמִסְפַּד הַדָּד־רִמּוֹן בְּבִקְעַת מְגִדוֹן:] וְסַפְּדָה הָאֶרֶץ מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָד מִשְׁפָּחוֹת בֵּית־דָּוִיד לְבָד וַיִּשְׁיחֶם לְבָד (זכריה יב יא-יב) ... הָא הַסְפִּידָא מֵאִי עֲבִידֵתִיהּ? פְּלִיגִי בֵּה רַבִּי דּוּסָא וּרְבִנָּן. חַד אָמַר: עַל מִשְׁיחַ בֶּן יוֹסֵף שְׁנֵהֲרָג

סוכה נב.

One of the very few things that Chazal say about Mashiach ben Yosef is that he will be killed

6. וְסִרְהָ קִנְיָתָא אֶפְרַיִם וְצָרִי יְהוּדָה יִפְרְתוּ אֶפְרַיִם לֹא־יִקְנָא אֶת־יְהוּדָה וְיְהוּדָה לֹא־יָצַר אֶת־אֶפְרַיִם: (רש"י - משיח בן יוסף ומשיח בן דוד לא יקנאו זה בזה)

ישעיהו פרק יא:יג

The ultimate union between Yehudah and Yosef (Efraim) is a significant factor in Yemot HaMashiach

7. The essential task of Mashiach ben Yossef is to act as precursor to Mashiach ben David: he will prepare the world for the coming of the final redeemer. Different sources attribute to him different functions, some even charging him with tasks traditionally associated with Mashiach ben David (such as the ingathering of the exiles, the rebuilding of the Bet Hamikdash, and so forth).
- The principal and final function ascribed to Mashiach ben Yossef is of political and military nature. He shall wage war against the forces of evil that oppress Israel. More specifically, he will do battle against Edom, the descendants of Esau. Edom is the comprehensive designation of the enemies of Israel³, and it will be crushed through the progeny of Joseph. ....
- The immediate results of this war will be disastrous: Mashiach ben Yossef will be killed. This is described in the prophecy of Zechariah, who says of this tragedy that "they shall mourn him as one mourns for an only child." (Zechariah 12:10). His death will be followed by a period of great calamities. These new tribulations shall be the final test for Israel, and shortly thereafter Mashiach ben David shall come, avenge his death, resurrect him, and inaugurate the Messianic era of everlasting peace and bliss.

from an article by R' Immanuel Schochet (d. 2013)⁴

8. ואומר אחרי זה, כי על שני העינים יחד, ר"ל אם לא נחזור בתשובה ויהיו המאורעים של בן יוסף, ואם נחזור בתשובה ולא יהיו, יראה לנו משיח בן דוד פתאום. ואם יהיה משיח בן יוסף קודם לו, יהיה כשליח לו וכמתקן האומה וכמסקל הדרך

ספר האמונות והדעות מאמר ח

Rav Saadia Gaon writes that role of Mashiach ben Yosef is to prepare the way for Mashiach ben David. But the events of his days are contingent and not decreed. If the Jewish people do teshuva there is no inevitability to the death of Mashiach ben Yosef!

9. וְיָרֵךְ כּוֹכָב מִנְעֻקָּב וְקָם שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל (במדבר כד:יז) והכוונה בזה כי אם ישראל יהיו בגדר שיחיו נקראים 'יעקב' לא יאיר להם אלא משיח בן דוד אצל משיח בן אפרים ימות במלחמה ראשונה, שיכרגו רומילוס, כאומרם ז"ל. אצל אם ישראל יהיו כולן לדיקים שצטט 'ישראל' יתכנו, אז אפילו אותו שצטט שהוא משיח הצא מאפרים, 'וקם' – פירוש תהיה לו תקומה לפני אויביו ולא יכרגו רומילוס

אור החיים על במדבר כד:יז

The Orach Chaim sees the same ideas in the prophecies of Bilaam

10. אולם בקצת המדרשים יראה בוא משיח בן יוסף קדם משיח בן דוד .... וקצת הגאונים דברו בו. ולפי שלא התבאר באמתתו, לא ראינו להאריך בו

אור ה' (ר' חסדאי קרשקש) מאמר ג' כלל ח' סוף פרק א'

Ultimately, references to Mashiach ben Yosef are few, fragmented and unclear and most mefarshim have not felt it worthwhile to comment on them!

11. כי משיח בן יוסף הוא בסוד השמאל, והוא בסוד החיצוניות הצריך לכל התקונים האלה. ומשיח בן דוד הוא בסוד הימין, הצריך שיהיה מתחבר אליו, והגאולה שלמה

ספר קנאת ה' צבאות של הרמחל חלק שני

The Ramchal describes Mashiach ben Yosef as representing a 'chitzoniut' which requires 'tikun' before Mashiach ben David can come

3. In the uncensored versions of Pirkei deRebbi Eliezer Ch. 28, the Yishmaelim are named as the final empire to be defeated by Mashiach. See R' Shochet's footnote here for more sources.

4. available at http://www.chabad.org/library/moshiach/article_cdo/aid/101747/jewish/Appendix-II

12. The Lamentation in Jerusalem on the death of Dr. Theodor Herzl

On that day the lamentation will be great in Jerusalem, like the lamentation of Hadad-rimmon in the valley of Megiddon. (Zecharia 12:11)

.....

So it came about that throughout the Exile there is a see-saw effect of these two opposing forces. At times, there is exhibited a drive toward material, worldly success that flows primarily from the foundation of Joseph and Ephraim; other times there is a stirring of the spiritual drive for observance of Torah and spiritual development, for awe and love of God.

Since it is impossible for our nation to attain its lofty destiny other than by actualizing these two components - the universal symbolized by Joseph, and the distinctive symbolized by Judah - there arise in the nation proponents of each aspect. Those who would enhance spirituality prepare the way for Messiah son of David, whose focus is the final destiny. Truly the focus of life is spiritual attainment, except that the spiritual can only develop properly if it is accompanied by all the material acquisitions of which a full-bodied nation is in need. Those who redress the material, general aspects of life prepare the way for Messiah son of Joseph.

When these two forces work at cross purposes as a result of the calamity of exile, shortsightedness and disarray, these are the 'birthpangs of Messiah', or to be more exact, the 'birthpangs of Messiahs' (plural). The Psalmist (89:52) writes: 'That Your enemies have defied, O Lord; that they have defied the footsteps of Your Messiahs' עֲקֻבוֹת מְשִׁיחֶיךָ. Two footsteps of two Messiahs.

Now since the major achievement of Messiah son of Joseph, which is the general advancement of mankind, is accomplished by de-emphasis of the unique Jewish form, Messiah son of Joseph cannot endure, so he is destined to be killed.

When this happens, all will recognize the perversity of the situation. They will realize that it was wrong not to subjugate the universal dimension to the spiritual aspect which is Israel's destiny, to the kingdom of David. 'They will lament him as one laments an only son, and grieve for him as one grieves for the firstborn son.' (Zecharia 12:10) The lamentation for an only child is bereft of hope for future children. Elderly parents who have lost their only son, are totally forlorn. If the verse were to end on that note, it would spell utter doom, but the bitterness is mitigated by intellect. Intellect perceives that the nation has produced the soul of the Messiahs. The nation is not as elderly parents who have lost their only child, but rather as young parents who have lost their firstborn child. Being inexperienced at raising children, they did not attend properly to the child in its state of illness, so the child succumbed.

By the same token, the nation comes to the realization that it did not know how to make proper use of this universalist dimension, did not understand how it could contribute to Israel's unique destiny. In that way, it could have survived. The nation labored under the illusion brought on by the divisiveness of exile that these two forces are truly at odds. The result is that whoever holds up the universal side of the nation becomes unfortunately an enemy of Torah and *mitzvot* (commandments). Contrariwise, whoever focuses on the uniquely Jewish, becomes an adversary of material wellbeing. In the first scenario, the fence of Torah is broken down; in the second, the result is weakness and morosity.

After this latest experience of Messiah son of Joseph's impermanence, let us deduce that truly the two forces are not mutually antagonistic. It is time to bring it all together and to organize the nation's ways. Let every universal perfection serve as a basis for perfecting the uniquely Israelite. Let both parties - those disposed to the material and universal, and those disposed to the spiritual and particularistic - come to the same conclusion.

Then the lamentation will be on both sides; both will recognize their mistake. These two forces were created to be united; once rent asunder, they were mutually injurious.

.....

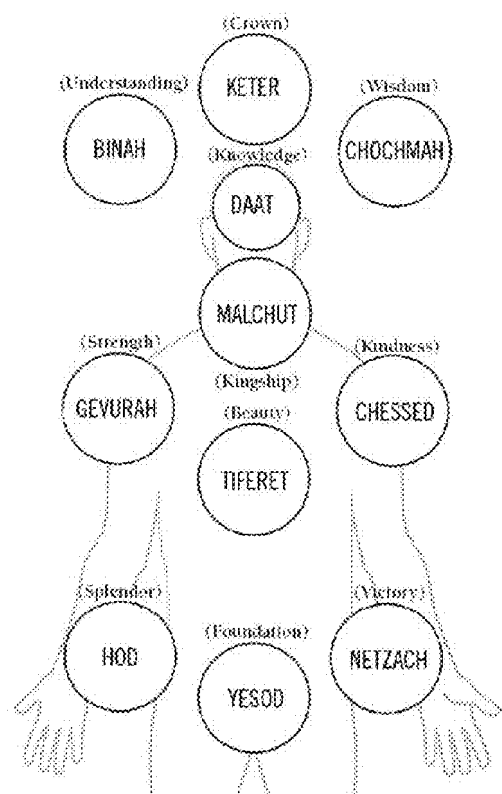
The Zionist vision manifest in our generation might best be symbolized as the “footstep of Messiah son of Joseph” (*ikva de-Mashiah ben Yosef*). Zionism tends to universalism (as opposed to Jewish particularism). It is unequipped to realize that the development of Israel’s general aspect is but the foundation for Israel’s singularity. The leadership of the Zionist movement must be greatly influenced by the gifted few of the generation, the righteous and the sages of Israel. On the other hand, the ideal of Israel’s national renaissance, including all the material accouterment - which is a proper thing when joined to the spiritual goal - to date has not succeeded, and the lack of success has brought on infighting, until finally, the leader of the movement has fallen, a victim of frustration. It behooves us to take to heart, to try to unify the “tree of Joseph” and the “tree of Judah,” to rejoice in the national reawakening, and to know that this is not the end goal of Israel, but only a preparation. ....

This is the benefit to be gained by remorse over one whom we might consider the “footstep of Messiah son of Joseph” (*ikva de-Mashiah ben Yosef*), in view of his influence in revitalizing the nation materially and generally. This power should not be abandoned despite the wantonness and hatred of Torah that results in the expulsion of God-fearing Jews from the movement. We must develop the courage to seek that any power that is of itself good be fortified, and if it is lacking spiritual perfection, let us strive to increase the light of knowledge and fear of the Lord such that it (i.e. the light) is capable of conquering a powerful life-force and of being built up through it. Then there will be fulfilled in us the prophecy, “I will grant unto Zion salvation, unto Israel My glory.” Return (*teshuvah*) must be from our side. Return will be enduring only if all the powers presently found (and possible to be found) in the nation will be vigorous, and directed to good. Then we will be a vessel for the divine will, “a crown of ornament in the hand of the Lord, and a royal diadem in the palm of your God.”

The Lamentation in Jerusalem, Rav Kook. Ma’amarei RAYaH 1 (1980) pp94-99⁵

Kabbalistic Connections

- Yesod is the sefira linked with Mashiach Ben Yosef
- Malchut is the sefira linked with Mashiach ben David
- Yosef is the 9th sefira leading into Malchut
- So too Mashiach ben Yosef leads into Mashiach ben David
- Note kabbalistic order of the Ushpizin: Yosef - David
- Yosef precedes Yehuda in Egypt
- Shaul leads to David; Mordechai meant to lead to Zerubavel

5. Translation by R. Bezalel Naor, available at <http://shaalvim.co.il/uploads/files/13-d-10-lamentation.pdf>

MASHIACH & OLAM HABA

PART 4 - TECHIYAT HAMETIM

מדרשת רחל וחייה

A] 'TECHIYAT HAMETIM' AND 'OLAM HABA'

1. ראו עתה כי אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמת ואחיה מחציתי ואני ארפא ואין מידי מציל

דברים לב:לט

In Shirat Ha'azinu we see God describe Himself as the God who 'kill and brings back to life'.

2. וישב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה

קהלת יב:ז

A verse in Kohelet clarifies that death is not the end of the soul, only the body. The soul returns to God.

3. ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לתרפות לדראון עולם

דניאל יב:ב

Daniel appears to refer explicitly to the physical resurrection of the dead for a future Judgement Day.

4. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. שנאמר (ישעיה ס') ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ ..... ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר אין תחיית המתים מן התורה .....

משנה מסכת סנהדרין פרק י משנה א

The Mishna lists 3 categories of those who have no place in the Next World. The first is those who deny the Torah source for Techiyat Hametim. But what does תחיית המתים mean? Traditionally, it has been understood as referring to the bodies of the dead coming back to life. But is there any chance that it is actually referring to the Life after Death - the survival of the soul after the death of the body? In any event, what would be the purpose of resurrecting the body?

5. אין כְּעֶרְכָּךְ ה' אֱלֹקֵינוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה. ואין זולתך מלכנו לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אִפְסֵי בְּלִתְךָ גּוֹאֲלֵנוּ לִימּוֹת הַמָּשִׁיחַ. ואין דּוֹמָה לָךְ מוֹשִׁיעֵנו לְתַחִיַּת הַמֵּתִים:

סידור תפילה - שחרית בשבת

Our tefillot appear to indicate that (i) Olam Haze; (ii) Olam Habah; (iii) Yemot Hamashiach and (iv) Techiyat Hametim are different periods in time.

6. ואלו הן שאין להן חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים: .... והכופרים בתחיית המתים ובביאת הגואל ...

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ו

The Rambam does however rule in the Mishne Torah that someone who denies Techiyat Hametim is a heretic who has no place in the World to Come but there is little elaboration on this. Why was this not good enough for the Ra'avad to show the Rambam's true belief in Techiyat Hametim. Did the Ra'avad doubt what the Rambam meant by Techiyat Hametim? Interestingly, the Rambam lists Techiyat Hametim here BEFORE the coming of Mashiach. Is this meant to be a chronological order?

7. והיסוד השלושה עשר - תחיית המתים - וכבר בארנו

רמב"ם - הקדמה לפ' חלק, משנה סנהדרין

8. ותחית המתים - יסוד מיסודות תורת משה, אין דת ולא דבקות בדת יהודית למי שלא יאמין זה. אבל היא לצדיקים - ולשון בראשית רבה⁶ "גבורות גשמים לצדיקים ולרשעים, ותחית המתים לצדיקים בלבד". ואיך יחיו הרשעים, והם מתים אפילו בחייהם!! וכך אמרו ע"ה (ברכות יח.) רשעים אפילו בחייהם קרואים מתים, וצדיקים אפילו במיתתן קרואים חיים". ודע כי חאדם ימות בהכרח, ויפרד למה שהרכב ממנו

רמב"ם - הקדמה לפ' חלק, משנה סנהדרין

The Rambam's comments in the list of Ikarim are very brief. He refers to an earlier discussion (in that Introduction) in which he describes Resurrection as a foundational Jewish belief. It will however be limited to tzaddikim only. More radically, the Rambam seems to write that the Resurrection will be temporary and that all people are ultimately destined to die again.

The Rambam was severely criticized during his life for failing to commit to the idea of a physical resurrection. It was a commonly held philosophical position, including amongst Islamic philosophers such as Avicenna (980-1037), that the ultimate eternal life was non-physical and that belief in a physical resurrection was a concession to the weakness of the masses who could not conceive of a non-physical existence. There is practically no reference to the Resurrection in the Moreh Nevuchim.⁷

Proofs were brought from Chazal that physical resurrection was indeed a fundamental Jewish principle

9. אמר ליה אנטונינוס לרבי: גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין, כיצד? גוף אומר: נשמה חטאת, שמיום שפירשה ממני - הריני מוטל כאבן דומם בקבר. ונשמה אומרת: גוף חטא, שמיום שפירשתי ממנו - הריני פורחת באויר כצפור. אמר ליה, אמשול לך משל, למה הדבר דומה: למלך בשר ודם, שהיה לו פרדס נאה, והיה בו בכורות נאות, והושיב בו שני שומרים, אחד חגיר ואחד סומא. אמר לו חגיר לסומא: בכורות נאות אני רואה בפרדס. בא והרכיבני ונביאם לאכלם. רכב חגיר על גבי סומא, והביאום ואכלום. לימים בא בעל פרדס. אמר להן: בכורות נאות היכן הן? - אמר לו חגיר: כלום יש לי רגלים להלך בהן? - אמר לו סומא: כלום יש לי עינים לראות? מה עשה - הרכיב חגיר על גבי סומא ודן אותם כאחד. אף הקדוש ברוך הוא מביא נשמה וזורקה בגוף, ודן אותם כאחד. שנאמר (תהלים נ) יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו. יקרא אל השמים מעל - זו נשמה, ואל הארץ לדין עמו - זה הגוף

סנהדרין צא.

This gemara is seen as a support for the position that the ultimate day of Judgement will come when the body and soul are reunited. The Soul World that the neshama inhabits after death is simply a 'holding zone' pending Techiyat Hametim.

Outside pressures mounted on the Rambam. In particular, the Ramah (R. Meir b. Todros ha-Levi Abulafia) was shocked at the implication that Maimonides did not subscribe to physical Resurrection as a central principle.

The Rambam eventually (in 1191) publicized his belief in the Resurrection and deny the claims of heresy. He wrote a specific essay on Techiyat Hametim. After seeing that essay many, including the Ramah became satisfied that the Rambam indeed affirmed the traditional belief

10. And I will state that the resurrection of the dead - which is widely known and recognized among our people, which is accepted by all groups among us, which is mentioned on numerous occasions in the tefillot, Aggadata, and supplications that were composed by the Prophets and the great Sages who fill the pages of the Talmud and the Midrashim - refers to the return of the soul to the body after it had departed. .... Concerning this, there has never been heard any disagreement in our nation, nor does it have any [allegorical] interpretation [other than its literal meaning]. Nor is it permissible to rely upon any individual who believes otherwise. ... In conclusion, we have been informed prophetically [concerning Techiyat Hameitim], whether on one or on many occasions, and it has been mentioned countless times by Sages of Israel, both of earlier and of recent times, and it has become widely publicized in our nation, and there is universal consensus that the human soul will return to the body. And this is the proper approach concerning the resurrection of the dead.

From Ma'amar Techiyat Hametim of the Rambam

The Rambam clearly defends a literal understanding of a miraculous Techiyat Hametim in his Ma'amar. However, even after its publication, others - opponents and supporters - insisted either that the Rambam didn't really mean it (and that it was only written for the masses) or even that there is an esoteric meaning hidden in the Ma'amar itself!

6. Our text of Bereishit Rabba does not have this wording, but see Taanit 7a.

7. Other than an oblique reference in 3:23 which does not shed any light on the Rambam's position.

11. תנו רבנן: הרואה קברי ישראל אומר: ברוך אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין, ואסף אתכם בדין, ועתיד להקימכם בדין .... ברוך מחיה המתים

ברכות נח:

Chazal introduced a beracha to say on entering a Jewish graveyard - it clearly refers to Techiyat Hametim.

12. .... הרואה קברי ישראל מברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין וכלכל אתכם בדין והמית אתכם בדין והוא עתיד להקים אתכם בדין **לחיי העולם הבא** ברוך אתה יי' מחיה המתים

רמב"ם הלכות ברכות פרק י הלכה י

The Rambam brings the wording of the Gemara but then adds in the words 'לחיי העולם הבא'. Does he intend to make an equation between Techiyat Hametim and Olam Haba? The Rambam may however be stressing that the ultimate goal is the non-physical World-to-Come.

13. I explained that we find men concerned only with the Resurrection; asking if the dead will rise naked or in their garments, and others such problems. But the World-to-Come is entirely overlooked. I thereupon announced very clearly that the Resurrection is a fundamental of the Torah of Moses our master, **but that it was not the ultimate goal**, and that the ultimate goal is life in the World-to-Come. I engaged in this long discussion so that I dispelled the serious skepticism that contends that the Torah knows of no reward that is not in this world, and that it makes no mention of reward or punishment in the afterlife.

From Ma'amar Techiyat Hametim of the Rambam

Thus, even after Resurrection, the Rambam understands that those resurrected will eventually die again. Most authorities today take the Rambam at his word in the Ma'amar Techiyat Hametim and understand that he did indeed subscribe to a miraculous physical Resurrection⁸.

14. See Part 1 Source 19 above - Maimonides Introduction to Perek Helek

15. והנה אריכות הרב ז"ל בהרבותו דברים להכריע שבני העוה"ב אינם גוף, לשני ענינים, כי הוא יודע שאנשי קבלתנו יאמינו שאין אחרי התחיה מיתה, על פי מה שדרשו בבלע המות לנצח ואמרו (סנהדרין צב). מתים שעתיד הקב"ה להחיות שוב אינן חוזרין לעפרן, ולזה הדעת בני העוה"ב אחרי התחיה יחיו בעולם ההוא בגופותם, והרב ז"ל מבטל זה הדעת בכל יכולתו, ועל זה חלקו עליו רבים מחכמי הדורות האלו על הכונה הזאת כמו שימצא בדבריהם

ספר תורת האדם להרמב"ן - אות קכד שער הגמול

The position of the Ramban and the kabbalists is that Techiyat Hametim is the ultimate state of man - an eternal rejoining of body and soul, reaching the level of Adam pre-Sin, whereby the body can become ever more and more refined by the impact of the spiritual soul for all eternity. For the Ramban, this eternal physical-spiritual state is 'The World to Come' - Olam Haba. For the kabbalists, Olam Haba is not merely the world of souls that a person reaches after death, but the ultimate eternal world of the Resurrection.

What function does Resurrection have in Rambam's understanding of the ultimate World to Come as a purely spiritual existence? For the Rambam, Techiyat Hametim is not directly connected to Yemot Hamashiach or to Olam Haba. One possible answer is that even a temporary Resurrection will of enormous benefit in order to gain the ultimate Olam Haba. Presumably, those resurrected will use their time wisely!

16. תני ר' ישמעאל משל למלך שהיה לו פרדס והיה בו בכורות נאות והושיב בו המלך שומרים אחד חיגר ואחד סומא ..... תני ר' חייא .... לע"ל הנפש והגוף עומדין בדין מה הקב"ה עושה מניח הגוף ומדיין עם הנשמה והיא אומרת לפניו רבון העולמים שנינו כאחת חטאנו מפני מה אתה מניח את הגוף ומדיין עמי, אמר לה הגוף מן התחתונים הוא ממקום שהן חוטאין אבל את מן העליונים ממקום שאין חוטאין לפני לפיכך אני מניח את הגוף ומדיין עמך.

ויקרא רבה פרשת ויקרא פרשה ד סימן ה

In fact the Rambam also has explicit support from Chazal. The Midrash brings the mashal of the blind and lame watchmen in the name of R' Yishmael. It then brings a contrary opinion - of R. Chiyah - that only the soul will be judged in the ultimate judgement.

8. For some interesting exceptions to this rule see *Shapiro, The Limits of Orthodox Theology pp154-6*, in particular the views of Rabbi Joseph Hertz (former British Chief Rabbi) and Rav Yosef Kapach.

B] THE ORDER OF YEMOT HAMASHIACH AND TECHIYAT HAMETIM

17. I said that the Mashiach would not be required to do wonders, like miraculously splitting the Red Sea, or resurrecting the dead .... But from this analysis it does not follow that God will not revive the dead by His will and wish when He desires and whomever He desires to resurrect. It will happen in the lifetime of Mashiach, or before him, or after he dies.

From Ma'amar Techiyat Hametim of the Rambam

SUMMARY 1: THE DESTINY OF THE WORLD

Rambam: THIS WORLD » NATURAL YEMOT HAMASHIACH » TEMPORARY RESURRECTION [BEFORE, DURING OR AFTER MASHIACH] » SPIRITUAL OLAM HABA

Ramban: THIS WORLD » SUPERNATURAL YEMOT HAMASHIACH » ETERNAL RESURRECTION = PHYSICAL/SPIRITUAL OLAM HABA

SUMMARY 2: THE PATH OF THE INDIVIDUAL SOUL

Rambam: LIFE » DEATH » SOUL WORLD/GAN EDEN » TEMPORARY RESURRECTION » DEATH » ETERNAL SPIRITUAL OLAM HABA

Ramban: LIFE » DEATH » SOUL WORLD/GAN EDEN » ETERNAL RESURRECTION/OLAM HABA

C] A NON-MIRACULOUS RESURRECTION?

18. The Resurrection, however, is a miraculous event. Its sense is easily grasped and nothing more is needed than to believe in it as the authentic tradition teaches us. It is something outside the nature of existence and no rational proof of it exists. It simply follows the pattern of all miracles; it is to be accepted and that is that

From Ma'amar Techiyat Hametim of the Rambam

The Rambam's position seems clear, but see the following extract from R. Aryeh Kaplan's sefer Immortality, Resurrection and the Age of the Universe for a more technological approach to the matter

38 Immortality, Resurrection and the Age of the Universe

there is a tradition that the resurrection will take place through the righteous.³⁸

An even clearer picture of the resurrection is provided by another passage in the Zohar. Here we find Rabbi Phinehas quoting the opinion of the School of Shammai that the resurrection will parallel that of Ezekiel. Rabbi Simeon replies:

This was already disputed in earlier generations. But God will perform miracles and unusual wonders with these bones. It is thus written, "Remember that You fashioned me like clay, and will bring me into dust again" (Job 10:9). After that, Scripture states, "You will pour me out like milk and curdle me like cheese. You will clothe me with skin and flesh, and knit me together with bones and sinews" (Job 10:10).

After man decays in the ground, and the time of the resurrection comes, God will take the bones that remain and process them like dough, just as cheese is made from milk. The process will be like the fermentation of milk, which is a very purified fermentation.

The bone will be separated into very small pieces and ground until it is a liquid like milk. It will then be curdled and given a form, just as cheese is curdled out of milk. It will then be formed into skin, flesh, sinew, and bone. Thus it is written, "You will pour me out like milk."³⁹

The remains regenerate: first they will have to be liquified or dissolved until they form a liquid like milk. This will have to take place under very "pure," or sterile, conditions. The resulting liquid will then "curdle" into an embryo, which will in turn grow to form the new body.

As we shall see, we already find ourselves discussing a process that verges on scientific possibility. Before we go into this in detail, however, let us look into the question of just how miraculous the resurrection is meant to be.

In defending his view that the resurrection is only temporary, and that the resurrected dead will live but a short while and then die again, the Rambam states that many sources in our sacred literature prove that a miracle can only produce a temporary result.⁴⁰ This appears to be an unbroken rule – no

On the Resurrection

39

miracle can result in anything permanent. Nature follows its normal course, and a miracle can only temporarily abrogate it. An interesting consequence of this may be that no permanent record is left of miracles, and therefore we should not expect to find any archaeological evidence for them.

The Rambam argues that since the resurrection is patently a miracle, its effects can only be temporary. This is one of his strongest proofs that the resurrected dead will eventually have to die.

However, as we have seen, there is still a majority opinion that the resurrected dead will live forever. According to this opinion, the Rambam's objection remains a glaring question. This objection remains unanswered unless we say that the resurrection does not involve the alteration of any of the laws of nature.

Whether the resurrected dead will live forever or not may be related to the dispute between the School of Shammai and the School of Hillel. Shammai derives the details of the resurrection from Ezekiel's vision, where the dead were revived miraculously and eventually died. Hillel's School, on the other hand, derives the details from embryonic development, which does not involve any manifest miracle. It is logical to assume that the Hillelites hold that the resurrected dead can live forever. Indeed, in the Talmud, we find that those who maintain that the resurrected dead will live forever also hold that the story in Ezekiel was only a vision and cannot be applied to the final resurrection.

Now, although we must qualify our remarks as conjectural, the lessons that we can learn from this are quite remarkable.

Instead of viewing this matter from a traditional viewpoint, let us for a moment explore the possibility of bringing a dead person back to life as a purely technological problem. The newly developed science of cloning comes into play here. As is well known, almost every cell in the body contains a full set of chromosomes, with all the genetic material needed to reconstruct the entire body. In the standard method of cloning, which

has already been successfully tried with animals, the chromosomes of an unfertilized ovum are replaced with those of the cell to be cloned. If this ovum is then implanted in a womb, it will grow into a precise genetic carbon copy of the chromosome donor.

What if an amount of genetic material sufficient to reproduce a full set of chromosomes were to survive in a grave? Cloning could then be done not only from a living person but even from one long dead.

Furthermore, there is no reason why this process should have to take place in a natural womb. There has been much experimentation with artificial wombs, and it is certainly conceivable that a clone could be grown in an artificial womb.

Taking this one step further, the process could also be carried out with an artificial ovum, or with some other mechanism where the genetic material could first develop into a cellular structure and then into a growing embryo.

All this would be the wildest conjecture if it did not fit our traditions so very well. Thus, we speak of the dew of resurrection, which might very well be some sort of nutrient solution or, more probably, some substance that can extract and reassemble the genetic material from human remains. We find the bones being dissolved in this dew. The Zohar clearly states that this will take place under sterile conditions. The allusions to fermentation may refer to some sort of genetic viruses that may conceivably be employed in this process. The final result is the structuring of the genetic material and its development into an embryo, also clearly alluded to in the last quotation from the Zohar.

The only problem would then be to locate the remains of all the people to be resurrected. This, however, could be done prophetically. We have the precedent where Rabbi Isaac Luria, the holy Ari, located the graves of many Zaddikim through divine inspiration.⁴¹ We furthermore find a tradition that one of the requirements for the resurrection is prophecy: "Divine inspiration (*ru'ah ha kodesh*) brings the resurrection."⁴²

have been referring to just such a process when it says that Ezekiel "prophesied" over the dry bones.

In all of this discussion, we speak only of the body. Even the most perfect clone, no matter how exact a carbon copy of the body it may be, does not contain the memories of the original donor.⁴⁴

The same is true here. All that we would be able to reconstruct technologically is the body. The memories that were in the dead person's brain are beyond the power of any technology to reproduce—this is guaranteed by the second law of thermodynamics. Thus, even if the body could be reconstructed technologically, the soul and its memories would have to be supplied by God Himself. This is also clearly stated in all our traditions.

As we noted above, this technological interpretation of the resurrection is entirely conjectural, even though it fits into our traditions very well. There are many other Talmudic and Midrashic statements that could be illuminated by this interpretation, but they were not included in this paper because of its limited scope.

Bodily resurrection may also be possible even when no remains exist. There are many cases where a body is completely destroyed and no genetic material remains. The main thing necessary to reconstruct a human body, however, is information—namely, the information contained in the genetic code.

If one had a record of the genetic code of any individual, whether recorded in a book or in any other manner, one would, in theory at least, be able to make a perfect carbon copy of this individual's body. No actual remains would be needed. All that a sufficiently advanced technology would need would be a precise record of the individual's genetic code.

Using this information, seed molecules of DNA could be produced, and these in turn could be built up into a complete set of artificial genes and chromosomes. Once these existed, the process of cloning could take place the same as with natural chromosomes.

Only one question would remain. How do we recover this information? How do we obtain the genetic code of someone who has been dead for thousands of years?

There is one obvious answer: information can be transmitted verbally. When no other method exists, the information contained in the genetic code of any individual could be revealed prophetically. This indeed may be another reason why prophecy is a necessary precondition for the resurrection.

Indeed, this may even be alluded to in the Midrash that says, "It is prophecy that will grant flesh, sinews, and bones to the dead. This is also true of all flesh and bones that have been eaten by animals and birds."⁴³ What this Midrash may be telling us is that when all the genetic material has been destroyed, as when a person is eaten by a wild animal, it will be restored prophetically.

The missing genetic coding could be supplied prophetically and would then be used to construct artificial chromosomes. A more fascinating possibility, however, is that the very process of prophecy could be used to reconstruct the chromosomes by a telekinetic process of some kind. Indeed, the Scripture may

In another sense, the interpretation proposed here can give us a new outlook on modern scientific developments. Without question, some of the most exciting discoveries have been made in the life sciences, especially in the fields of molecular biology and genetic engineering. As with everything new, we must ask, How does this serve God's purpose? For indeed, an important fundamental principle states that everything must ultimately serve this purpose. And if so, to what end has God given man the ability to understand the genetic code and to develop the technology to produce such things as artificial clones? If these discoveries do nothing more than provide us with insight into the resurrection, then they serve the lofty purpose of helping us to understand the Torah. If this technology should actually be used to bring about the resurrection, and ultimately the world-to-come, then we will openly see science in the service of God.